

תהילים (26)

עצם הבטחון, מבטיח את ישועת ה'

תְּאֹת עֲנוּיִם שְׁמַעְתָּ ה' תִּכְיֶן לְבָם תִּקְשִׁיב אָזְנְךָ (י"ז)

יסוד נפלא, הנרמז בפסוק שלפנינו, אודות הקשר בין מידת הביטחון לבין תפילה המתקבלת. במדרש (איוב. ג) נאמר על הפסוק (להלן קמח. יח): "קְרוֹב ה' לְכָל קָרְאָיו" יכול לכל? תלמוד לומר "לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאָהוּ בְּאֵמֶת". לכאורה, לפי זה איך הקב"ה מסלק את הרשעים, הלא אם יקראוהו, בעל כרחו יענם, שהרי לא יעשה תורתו פלסתר, חלילה? והתשובה על כך היא: שאמנם אם יקראוהו באמת, יענם, אלא שהקב"ה מסלק מהם את הבטחון, כדי שלא יבטחו בו ולא יקראו אליו. וכך מצינו במדרש, ילקוט שמעוני (תהילים רמז תשלו) על הפסוק "קוה קויתי ה' ויט אלי": אמר דוד המלך: מתוך הקווי, ויט אלי וישמע שוועתי. וכוונת הדברים היא כמו שאמר ר' חנינא בן דוסא: אם שגורה תפילתי, יודע אני שהיא מקובלת, כי הבטחון היא סימן לאדם: אם סמוך לבו בטוח בה', ודאי ייושע, כי מי שהקב"ה רוצה להסיר ממנו את השגחתו ושפע ישועתו, הרי הוא מטמטם את לבו שלא יבטח בו ולא יהיה בכלל (להלן לב. י) "הבוטח בה' חסד יסובבנו".

זו כוונת הפסוק שלפנינו: "תְּאֹת עֲנוּיִם שְׁמַעְתָּ ה' תִּכְיֶן לְבָם תִּקְשִׁיב אָזְנְךָ", תחילה הקב"ה מכין את לבם של ישראל, ורק אחר כך הוא מקשיב לתפילותיהם, ואם כן, המתייאש מן הישועה, רחוק הוא מן התשועה. ויתבאר לפי זה מה שטוען דוד המלך (להלן יא. א) נגד האומרים לו שהקב"ה הסיר ממנו את השגחתו: "למנצח לדוד בה' חסיתי איך תאמרו לנפשי נודי הרכם ציפור", דהיינו "בה' חסיתי" ואם כן "איך תאמרו לנפשי נודי", ואיך תאמרו "איך ישטעתה לו האלוקים סלה" הלא "לבו בטוח בה'", וזה עבורי כאות שהקב"ה רוצה בתשועתי

ספר "כמוצא שלל רב תהלים"

תִּכְיֶן לְבָם תִּקְשִׁיב אָזְנְךָ (י"ז)

מפסוק זה נלמדת הלכה חשובה, וכך נפסק בטור (או"ח סי' צח): המתפלל צריך שיכוון לבו, שנאמר: "תִּכְיֶן לְבָם תִּקְשִׁיב אָזְנְךָ". וכתב ע"ז הב"ח: נראה דהא דאמר סימן לדבר הוא לפי דקרא משמע דאין ביד אדם לכוון לבו לשמים שהרי אמר "תִּכְיֶן לְבָם", דמשמע אם תכין לבם אז תקשיב אזנך כדפירש רש"י, אלמא דביד הקב"ה הוא להכין לבבם שיכוונו בתפילה, ואלמלא הקב"ה עוזרו לא היה יכול לכוון את לבו, ואפ"ה סימן לדבר הוא שיתעורר האדם ויסכים בדעתו לכוון, כי אז ודאי הקב"ה עוזרו, כי הבא ליטהר מסייעין אותו מן השמים, עכ"ל. כלומר, באמת אין בכח האדם כלל לכוון בתפילתו, כי המחשבות 'פורחות' בתוכו בלי שיוכל כלל לשלוט

עליהן. וכל כח הכוונה הוא רק בגדר "הבא ליטהר" שמסייעין בידו. וישנה הבטחה מיוחדת מהקב"ה, שמי ש"יכין לבו", יגש לתפילה מתוך הכנה ראויה, והקב"ה יעזור לו. אבל מי שאינו מכין את עצמו לכך לא יזכה לסייעתא דשמיא. למדנו מכאן יסוד גדול: הכל צריך להיעשות לפני שניגשים לתפילה, כי בשעת התפילה עצמה השליטה על המילים ועל המחשבות היא כמעט בלתי אפשרית, כפי שידוע לכולם.

במשנה (ברכות ל:) נאמר: אין עומדים להתפלל אלא מתוך כובד ראש, חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין כדי שיכוונו לבם לאביהם שבשמים. כשאומרים שהתפילה צריך שיכוון לבו, אין הכוונה כשאומרים "ברוך אתה" צריך לחשוב על המילים שהוא אומר ולא להרהר בארוחת הצהרים וכיוצא"ב... אכן, פשוט וברור כי גם חובה זו מוטלת עלינו, אך לא זהו חידושם של חכמינו ז"ל בהלכה זו.

"לכוון", פירוש, כמו שמכוונים חץ לעבר המטרה כך יש לכוון את הלב לכיוון הרצוי, התפילה ורק אח"כ להתפלל. נאמרה כאן, אפוא, הלכה אחרת לגמרי: לפני שאדם מתחיל להתפלל, עליו לעמוד לכוון את לבו לפעולה שהוא עומד לפני עשייתה. וכך יעמוד ויחשוב לעצמו: הנה עומד אני כעת להתפלל וודאי אזכר עתה בכל הצרות שלי, ובכל העניינים העומדים על הפרק וכו'. מבטל אני, אפוא, את הכל. אין שום דבר שקיים כעת בעולם מלבד הקב"ה! עד שיחוש שהשיג ביטול כלשהו לכל מה שקורה בעולם, ורק אז הוא יכול להתחיל להתפלל.

רב פינקוס זצ"ל בספרו "נפש שמשון, תהלים"

תאות החסידים הראשונים: לזכות לכוון בתפילה

תְּאֹת עֲנוּיִם שְׁמַעְתָּ ה' תִּכְיֶן לְבָם תִּקְשִׁיב אָזְנְךָ (י"ז)

יש לפרש כותב הגאון והדרשן רבי פייש פישמאן מפרשבורג, על דרך מה ששמעתי מפרשים במשנה (ברכות ה. א): חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת ומתפללים, כדי שיכוונו את לבם למקום, ולכאורה נכון יותר היה לומר: חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת, כדי שיכוונו את לבם למקום ומתפללים? אלא, בא הלשון ללמדנו מה היו עושים באותה שעה: היו מתפללים שיזכו לכוון כראוי בתפילתם. וזו כוונת הפסוק "תְּאֹת עֲנוּיִם שְׁמַעְתָּ ה'", ומהי תאות הענויים? "תִּכְיֶן לְבָם תִּקְשִׁיב אָזְנְךָ".

ספר "כמוצא שלל רב תהלים"

משל העפעפים: ההשגחה שבתוך ההסתרה

ה' בְּהִיכַל קָדְשׁוֹ יְהוָה בְּשָׁמַיִם כְּסָאוֹ עֵינָיו יַחְזוּ עֲפַעְפֵי
יְבָתָנוּ בְּנֵי אָדָם (יא.ד.)

"עפעפיו", היינו העפעפים המכסים את העינים, ועל זה אמר ש"עפעפי ה' יתברך", כלומר: מה שמכסה עין השגחתו כאילו אינו משגיח עליהם, הוא כדי ש"יבָתָנוּ בְּנֵי אָדָם", לראות אם מבוכת הסתר ההשגחה תדיחם מעל ה', חלילה או לא. ומכל מקום עיניו של הקב"ה פקוחות על דרכי בני אדם, ולפעמים גם בימי חייהם יהרס כח מזלם בהתגבר מעשה הרשע למורת רוחו יתברך עד לאין מרפא, פתאום יאמר לו 'לך לך' אף אם בשמים קנו, וכן יֵעָתֵר לתפילת הצדיק לחלצו ממצוקותיו המעיקים נפשו נגד תכונת מזלו הרע.

ולפעמים יעברו כל ימי חיי הבלו של האדם ולא ישתנה מצב מערכתו, אולם בבוא חליפתו, אז יתן דין וחשבון, 'דין' היינו שדנין אותו לפי מעשיו ופרי מעלליו, ו'חשבון' הוא מה שמחשבין מה שהגיע אליו בימי חייו, אם זרחה עליו שמש הצלחתו אף שלא היה כדאי והגון לכך, ישולם פרי מעלליו אשר הכין לו שמה בעולם העליון, אז אם מצאוהו רעות רבות וצרות מפגעי הזמן והוא בצדקתו היה ומשפט ה' לא עזב, הנה יזכה לשכר מהטוב הגנוז לעושי רצונו, ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה. ולזה יקרא 'דין וחשבון', שנדון על פעולת מעשיו, ומחשבין מה שקיבל בעולמו על ידי מערכת השמים או על ידי השגחה העליונה, שהפכה עליו סדר המערכה לטוב ולמוטב.

"שורת עונג יום טוב" בהקדמת המחבר אות ה

מוסר: הנעלבים ואינם עולבים

הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים, עליהם הכתוב אומר: ואוהביו כצאת השמש בגבורתו (יומא כג.).

וצריך להבין, מה הענין השמש לכאן? במה הם דומים לשמש? מסביר ה"אורח משרים", כאשר השמש זורחת היא מחממת את כל היקום כולו, ואפילו השלג הקפוא נמס מחום השמש, כך הסבלן, לכאורה הוא נראה עלוב, אך באמת הוא גדול, יקר ורב. לאט לאט, יתחממו באור סבלנותו גם אנשי ריבו. שאהבתם קפואה אליו, והאהבה כלפיו תתעורר. נמצא בסבלנותו לא רק מנע גידול הריב, אלא ביטל אותו לגמרי, ובזה הוא דומה לשמש.

בעלי התוספות מבארים שהמאורות נבראו גדולים, וכאשר קטרגה הלבנה היא התקטנה, בעוד השמש נותרה בגדולתה, בזכות ששמעה ולא השיבה. כמו השמש ששמעה חרפתה ולא השיבה, ועל ידי כך התגדלה כך יהיו הנעלבים ואינם עולבים.

ספר "אדרבה חן בלבנו"

הלכה: חיוב הנשים בצדקה

כתב השו"ע (יו"ד סי' רמ"ח ס"ד): גבאי צדקה אין מקבלין מהנשים וכו' אלא דבר מועט, אבל לא דבר גדול שחזקתו גדול או גנוב משל אחרים, וכמה דבר מועט, הכל לפי עושר הבעלים ועניותם וכו' כתב הפסקים ותשובות (אות ח): שאף הנשים חייבות במצות צדקה כמו אנשים, כי אין זה מצוה שהזמן גרמא, ולכן כל אישה גדולה חייבת לתת צדקה כפי הראוי לה. אבל אשה נשואה, כל נכסיה הם ברשות בעלה ואינה רשאית לתת בלא הסכמת הבעל, ולכן אין מקבלין ממנה דבר גדול אלא דבר מועט, הואיל ודרכן בכך ובעליהן יודעים שדרכן בכך.

ספר "פסקים ותשובות" יו"ד

פתגם: ההזדמנות הטובה ביותר היא זו שתיצור אתה לעצמך.
ספר "שמחלה"

חקירה: שמיטת כספים

המוסר שטרותיו לבית דין אינו משמט, משום שבית דין הם הנוגשים, ולכן אינו בלא יגוש, והוא רק שליחם, או משום שכגבוי דמי (שיעורי ר' שמואל מכות עמוד קנז).

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: מעלה אחת ויחידה

רבי נחום הרב מביאלה, דיברו בו נכבדות לזיווג שני, כאשר נפגש עם האשה המדוברת אמר לה: אני רואה חובה לעצמי למנוע כל מקח טעות, ולכן הנני מודיע מראש: כל מה שהבריות אומרים עלי, לא היה ולא נברא. לא גדול בתורה אני ולא צדיק, לא חכם וגם לא עשיר. ענתה האשה בניחותא: אלה חסרונותיו, ומה הן מעלותיו? מעלה אחת ויחידה יש בי, השיב הרבי, והיא שאינני מעלים דבר מפניך ואני אומר לך את האמת לאמיתה.

ספר "חד וחלק" חלק א' (דף קעד)

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, מאיר בן גבי זווריה, מוריס משה בן מרי מרים, סשא בנימין בן קארין מרים ויקטוריה שושנה בת ג'ויס חנה, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, חיים אהרן לייב בן רבקה, שמחה ג'וזת בת אליז, אבישי יוסף בן שרה לאה, אוריאל נסים בן שלמה, פייגא אולגה בת ברנה, רבקה בת ליוזה, רישירד שלום בן רחל, נסים בן אסתר, מרים בת עזיזא, חנה בת רחל, יעקב בן אסתר, דוד בן מרים, יעל בת כמונה, ישראל יצחק בן ציפור, רפואה שלימה ולידה קלה לרבקה בת שרה. דרע של קיימא לחניאל בן מלכה ורות אוריליה שמחה בת מרים. זיווג הגון לאלודי רחל מלכה בת חשמה. לעילוי נשמת: ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן מחה, מסעודה בת בלה. יוסף בן מייכה. ז'אן דוד בן תרז אסתר.

יוסף גרמון כולל עקס לע בען
לכל עניני הדף נא לפנות במייל ל:
germon73@hotmail.fr
ניתן למצוא את העלון
www.kollel-aixlesbains.fr